

2012:33

Smedtorpet 2012

Antikvarisk medverkan, 2012

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2012:33

Smedtorpet 2012

Antikvarisk medverkan, 2012
Hässleholm socken, 1063
Kristianstad kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2012 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2012:33

Omslagsfoto: Smedtorpet efter arbetet.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

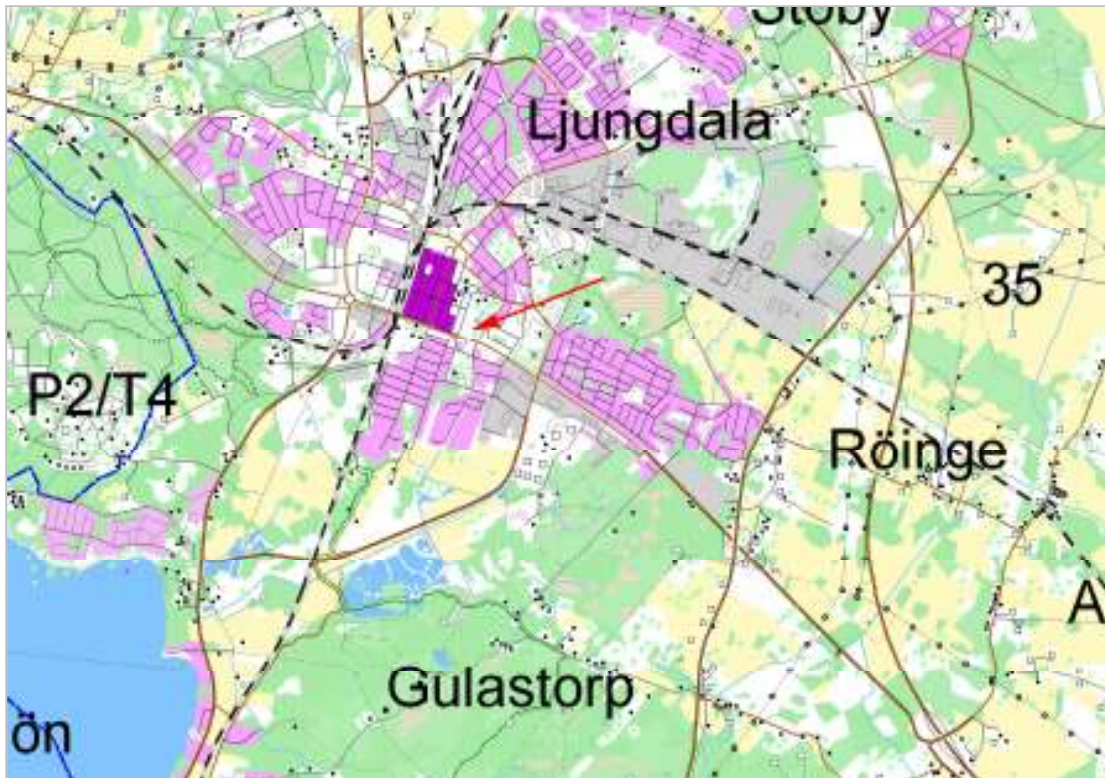
Smedtorpet 2012

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Uthuset	6
Svinhuset	7
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	8
Avvikelser från handlingarna	8
Iakttagelser under restaureringen	8
Övriga handlingar med relevans för arbetet	9

Hälsleholms kommun, Hälsleholm ungefärligt markerat.

Hälsleholm, Smedtorpet ungefärligt markerat.

Sammanfattning

Uthusets norra och östra takfall har täckts med halm samt omryggats och nya vindskivor och vattbrädor har monterats. Svinhuset har reducerats pga omfattande skadeangrepp, vilket även innefattar justering till ett brantare takfall.

Administrativa uppgifter

Objekt	Smedtorpet
Socken	Hässleholm
Kommun	Hässleholm
Länsstyrelsens beslut	2012-03-09 (Dnr 434-21722-11)
Byggherre/beställare	Västra Göinge hembygdsförening
Entreprenör	Knadriks kulturbygg AB
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	September och oktober 2012
Slutbesiktning	2012-10-09

Historik med relevans för ärendet

Årets arbete är en fortsättning på de åtgärder som påbörjades 2010, då bland annat uthusets västra och södra takfall omtäcktes och omryggades och boningshusets timra förstärktes. Se vidare Regionmuseets rapport 2010:40.

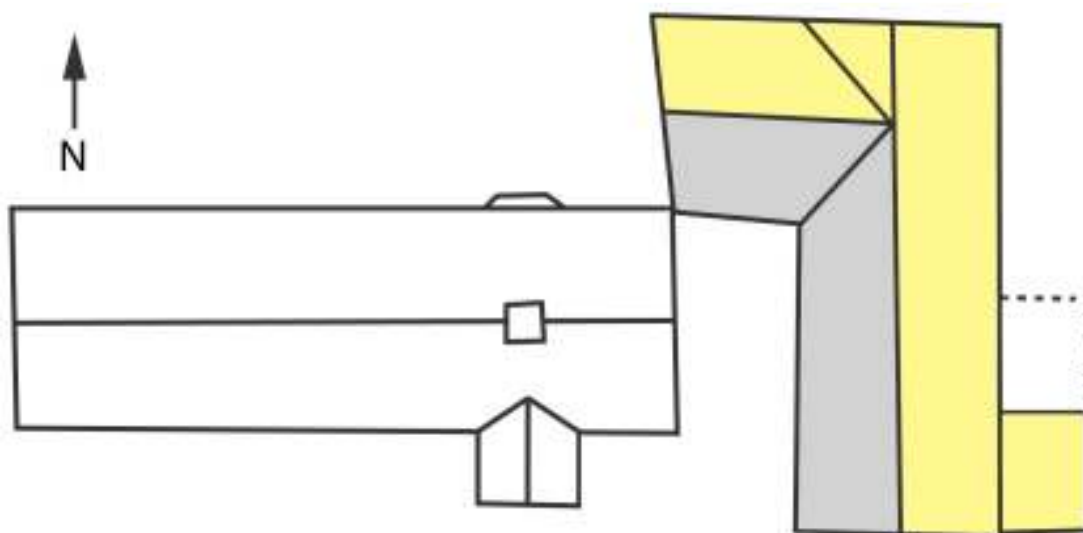

Fig. 1. Plan över Smedtorpet utvisande omfattningen av taktäckning 2012 (gul markering), taktäckning 2010 (grå markering) samt reduktionen av Svinhuset (streckade linjer).

Fig. 2. Uthusets norra takfall, inkl. rännaldalen, under arbetet. Notera de små korta, vinkelställda läkterna som börjat monteras i rännaldalen.

Utförda åtgärder

Uthuset

De sentida brädtaken på uthusets norra och östra takfall – inkl. västra takfallets norra del i anslutning till rännaldalen – togs till sin helhet bort. Därefter omläktades taken med 3x4” sågade granläkter mot befintliga sparrar.

Täckning av taktakfallen gjordes med råghalm, inhandlad från Polen. Till rafter användes 5 mm rundjärn, som bands mot läkterna med 1,25 mm galvaniserad järntråd. Den nordvästra rännaldalsplåten återanvändes, men kompletterades med korta, vinklade läkter (sk. ”hönsatrappa”) för att säkerställa en mjuk täckning av vinkeln (fig. 2). Fästning av de korta läkterna gjordes med spik, som slogs genom plåten – dock utan att den tekniska funktionen sattes ur spel eftersom spikningen inte skedde i mittenpartiet av vinkeln. Ryggning utfördes med ryggningsmaterialet som lades 2010, delvis uppblandad med nytt material (löspressad råghalm från Gårds Köpinge). Ryggträna från 2010, som är fästa parvis med dubb, återanvändes till sin helhet. Efter täckningen diagonalskars takfallen.

Nya vindskivor och vattbrädor av sågad gran/fur, i mått anpassade till halm-taken, fästes med blanka 4” spik. Mötena mellan vindskivorna utfördes med stötfog, allt enligt vad som kan ses på äldre avbildning av byggnaden (fig. 5).

Fig. 3. Norra takfallet efter arbetet.

Fig. 4. Detalj av vindskiva vid rännaldalen.

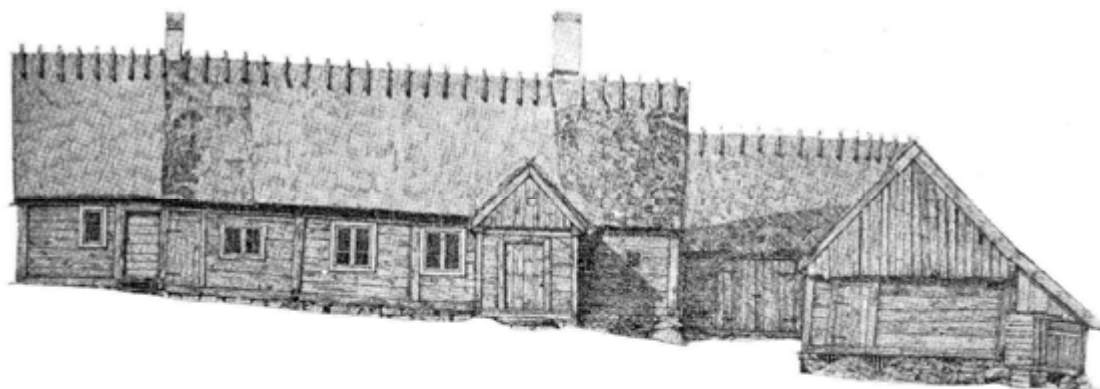

Fig. 5. Smedtorpet innan flytten till hembygdsparken. Notera att vindskivorna på Uthuset inte är gersågade i toppen. Efter Mogens Clemmensen, 1937.

Svinhuset

På grund av svåra rötskador reducerades svinhusets längd till ca hälften – detta genom att båleplanken kapades och de norra stolparna flyttades bakåt (stolparna är inte skårade, varför bålet ej är infällt i hörnen utan enbart spikade på stolparnas utsida). Tillbyggnaden försågs även med nytt fotträ av begagnat, handbilat timmer. De östra knutarna kläddes med nya obehandlade knutbrädor av gran. Dessutom ändrades takfallets vinkel för att möjliggöra täckning med halm. Takfoten sänktes genom att två skift båleplank togs bort. Täckning med halm utfördes i löpande följd från uthusets östra takskägg, enligt beskrivningen ovan.

I samband med reduktionen av konstruktionen togs de överblivna grundstenarna bort.

Nya vindskivor och vattbrädor av sågad gran/fur monterades. Fästning utfördes med blanka spik. Den södra porten kapades ca 25 cm i överkanten för att bättre passa in i konstruktionen efter att taket sänkts. Dessutom byttes panelbrädorna på svinhusets södra och norra gavel och den lilla norra porten justerades.

Fig. 6. Före arbetet. Notera trätaket.

Fig. 7. Efter arbetet.

Fig. 8. Svampangreppet på Svinhusets östra vägg.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är väl utfört enligt Länsstyrelsens bidragsbeslut.

Avvikelser från handlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Iakttagelser under restaureringen

Inga speciella iakttagelser har noterats. Det ska dock nämnas att varken Uthuset eller Svinhuset är originalkonstruktioner – dessa förstördes nämligen genom den anlagda branden den 15 september 1990. Vid återuppförandet försökte man i möjligaste mån kopiera det tidigare utförandet. Genom årets insats på Svinhuset

har därför inga kulturhistoriska värden gått förlorade – däremot har man, genom det sänkta takfallet, kommit närmare det utseende byggnaden hade vid tidpunkten för flytten från Hovdala (jämför fig. 5 och 7).

Efter att Svinhuset reducerats, men innan taket täckts, utsattes konstruktionen för regn. Detta medförde att mindre svampangrepp genast uppträdde på båleplankens kanter, både på insidan och på utsidan (fig. 8). Svampen avlägsnades mekaniskt av entreprenören efter att taket täckts och det finns inte längre någon möjlighet att regn åter kan fukta de aktuella väggpartierna. Svamputbrottet bedömdes inte som alvarligt, men väggen bör hållas under årlig uppsikt av föreningen.

Fasadpartier som efter arbetet lämnats trärena kommer att rödfärgas av föreningen.

Övriga handlingar med relevans för arbetet

- 2011-11-13 Beskrivning över Smedtorpet inkl. kostnadsberäkning och åtgärdsförslag
- 2011-11-14 Offert, Knadriks kulturbygg AB
- 2011-11-14 Föreningens bidragsansökan
- 2012-03-09 Länsstyrelsens bidragsbeslut (Dnr 434-21594-11)
- 2012-10-18 Slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2012-11-06

Jimmy Jublin Alfberg

Regionmuseets E-rapportserie 2012

Kulturmiljö

1. Ruveröds kvarn – restaurering av kvarnbostaden, Riseberga sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2011
2. Helsingborgs konserthus – fasadrenovering, byte av dörrar och fönster samt renovering av skärmtak, Helsingborgs stad, AM, Maria Sträng, 2011
3. Kulturhistorisk värdering, återlämnade gravvårdar i Kvistofta församling, dokumentation, Kerstin Börjesson, 2012
4. Norra Skrävlinge kyrkogård, vård- och underhållsplan, Norra Skrävlinge sn, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson, 2012
5. Bäckaskogs kloster, Renovering bar och reception, Kiaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
6. Norra Åsums kyrka – värme, ljud och ljus, Norra Åsums sn, AM, Jennie Björklund, 2011–2012
7. Nyvång – bland kolbodar och hagtorn, Björnekulla och Västra Broby sn, DK, Ingela Blomén, 2012
8. Norrvidinge kyrkogård, Vård- och underhållsplan, Norrvidinge sn, VP, Jennie Björklund, Kerstin Börjesson, Anna Rabow, Åsa Jakobsson, 2012
9. Källs Nöbbelövs kyrkogård, Vård- och underhållsplan, Källs Nöbbelöv sn, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson, 2012
10. Örnans 2011–2012, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011–2012
11. Stolen på Månses, Rekonstruktion av en stol, Vånga sn, PJ, Sven Vildegren, 2011
12. Agusastugan – diverse åtgärder, Andrarums sn, AM, Jennie Björklund, 2012
13. Eslövs station – ombyggnad för restaurang, Eslövs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011–2012
14. Vallkärra kyrka – renovering av fönster och portar, Vallkärra sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011
15. Hjäsås kyrka – Omläggning av plåttak, Hjäsås sn, AM, Jennie Björklund, 2012
16. Odarslövs kyrka – demontering och avyttring av fast inredning, AM, Kerstin Börjesson, 2011
17. Reslövs kyrka – inre renovering och ommålning, Reslöv sn, AM, Kerstin Börjesson, 2011
18. Nämndemansgården på Ven, Sankt Ibb sn, AM, Anna Rabow, 2012
19. Skurups kyrka – utvändig renovering 2012, Skurups sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
20. Knislinge kyrka – utvändig renovering 2012, Knislinge sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
21. Norra kyrkogården i Lund, utvändig renovering av kapell 2011, Lunds socken, AM, Petter Jansson, 2012
22. Baptistkapellet i Oppmanna – putsarbeten, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
23. Månstorps gavlar – skadeinventering, Västra Ingelstads sn, DK, Ingela Blomén, Kerstin Börjesson 2012
24. Jöns Jonsgården, Kattarp sn, AM, Anna Rabow, 2012
25. Örumshuset – nedmontering av skorsten, Hörup sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
26. Vittskövle slott 2011–2012, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011–2012
27. Skarhults kyrka – utvändig renovering, Skarhults sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
28. Skånsk kalk – lokal kalk från Komsta kalkbrott och platsblandat bruk, PJ, Henrik Nilsson och Helena Rosenberg, 2012
29. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow, 2012
30. Furumöllan, Degeberga sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012
31. Bondrumsgården – diverser åtgärder, Fågeltofta sn, AM, Jennie Björklund, 2012
32. Borttagning av bänkar i Skurups kyrka, Skurups sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
33. Smedtorpet 2012, Hässleholms sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

